

מעבר לבקשות: איך התפילה בונה אלוקיות

Prayer — Not just Requests: How Prayer Builds Godliness

1. שבת י ע"א

רבא בר רב הונא רמי פוזמקי ומצלי, אמר "הכון לקראת אלהיך ישראל" (עמוס ד).
רבא שדי גלימא ופכר ידיה ומצלי, אמר כעבדא קמיה מריה.

2. הראי"ה קוק, עין איה שבת א, ד, על מסכת שבת י ע"א

א. כשם שנחלקה התפילה בכללה לשתיים מערכות שהנה **רינה ותפילה**, שבח ובקשה, כן שונות הנה הפעולות שכל אחת מהנה צריכה לפעול על נפש האדם. מגמת ה**שבח**, חלק ה**רינה** שבתפילה, הוא לרומם את נפש האדם בשבחה ליוצרה, למען תכיר בזה את ערכה המרומם, ותהי' מוכנת יותר להשכיל באמתת ד' קונה. ובהיות האדם נוטה אל החכמה והדעת, אל כבוד ד' ועזו, ממילא הוא מתעלה בדרכיו ומתקדש במעשיו, ועובד את בוראו מאהבה, לא עבודת עבד כ"א עבודת בן אהוב וחביב. הנטיה הזאת צריכה שמירה ביחש אל הזהירות במעשה רק מדעה אחת רעה, שלא יחשוב האדם שכאשר כבר מעלתו רמה ונפשו נוטה אל אור ד' ואהבתו, שהוא אינו צריך להיות כ"כ **מדקדק במעשים פרטיים**, שהם לדעתו אינם כ"א בתור הערות לכונן צעדיו אל המושכלות והנטיות הטובות למי שלא הגיע עדיין עליהם. ומזאת המכשלה יצאה פעמים רבות שערוריה בישראל ובאדם.

ב. ע"כ צריך לסמן כי תמיד על האדם להיות **מכין עצמו לקראת אלהיו**, כי אין קץ לעילוי הנפש ואין תכלית לכבוד האור האלהי הזורח על הנפש המוכנת, וכל מה שיוסיף מעלה צריך עוד להוספת הכנה למעלה יותר עליונה, גם שלא יפול **בנופלים מרום מעלתו, מפני שכל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו** (סוכה נב ע"א). ע"כ גם במעשים היותר חיצוניים צריך להיות זהיר הרבה עם רוממות מעלתו, כמו שאמר הכתוב "שמור רגליך כאשר תלך אל בית האלהים" (קהלת ד, יז), כלומר בהתנשאך לחקר שדי ולחשק באהבת אור ד' **תשמור עצמך מכל הסרה מעשית** גם היותר קלה ונמוכה, כי זה **כל האדם** באשר הוא אדם וכל ימיו נתונים המה להיות מכין עצמו לקראת אלהיו. ובסורו מדרך הטובה המעשית כבר אבד את הכנתו ולא יזכה לאור היושר האלהי שיופיע בנפשו.

ג. ע"כ ברצות רבא בר רב הונא לסמן את הערך של חלק הרינה שבתפילה, שהוא אמנם מלביש את האדם מלכות והוד והדר מצד רוממות מעלת נפשו המתנשאת להדרת קודש, ועם זה רמי **פוזמקי**, להורות שצריכה הוראת הגדולה להתפשט על כל הצדדים האנושיים גם היותר **נמוכים** שבו. ובזה קשור הוא הצד **המעשי** שבאדם עם צדו **העיוני**

באופן מוצלח מאד, ובזה הוא נכון לקראת אלהיו שהוא ג"כ מגביהי לשבת ומשפילי לראות. ותואר הכנה נאות מאד נגד מעלת העיון, שהרי אין האדם משיג את האמת הגמורה, וכל יתרונו הוא שהוא **משיג את דעת ד'** לפי ערכו, א"כ כל כבודו הוא רק **לפי ערך הכנתו** לפי הדבר המושג לו.

ד. ע"כ צריך להיות האדם מכבד מאד את כל **מעשה** וכל **תכונה** הנושאת עליה כבוד והוד **לשם ד'** לפי ציורו של האדם, אע"פ שלפעמים ישארו לבבו לומר כי במה נחשבו דברים כאלה המוגבלים לעומת הדר כבוד שם ד', לא ישכח שכל מעלתו האנושית איננה נערכת כ"א לפי ערך הכנתו מצדו לקראת אלהיו. ע"כ הכל גדול ורב ערך הוא, **רמי פוזמקי ומצלי**.

ה. רבא הפליא לציין את הפעולה, שחלק **הבקשה** של התפילה צריכה שתפעל על האדם גם בהיותו בשפל מצבו, בעודנו נוטה אל תכונת **עבדות**, אל רצונות זרים, יזכר כי אלהים צורו אשר בידו כל טובו וחיו, ורצונו הפרטי הנוטה לדברים שפלים ורעים מה הוא נחשב כיון שאין בידו לכונן צעדיו אם לא חסד ד' ורחמיו. ע"כ לא לו להתהדר מצדו החמרי, **שדי גלימיה** הממשכת עליו רושם כבוד, **ופכר ידיה** להורות שהנה גם ידיו אסורות ואין בו בעצמו יכולת גם להגן על עצמו אם לא חסד ד' ישגבהו. ע"כ ראוי לו להתנהג **כעבדא קמיה מריה**, ובהיותו מוגדר משובבות נטיותיו הפחותות הנה הדרך מפולשת לפניו להתרומם אל הר ד' ומקום קדשו, מן **הבקשה, התפילה, אל הרינה**.

3. **תלמוד בבלי, שבת קלג, ב-** "ואנוהו" - הדמה לו כלומר אני הוא, מה הוא רחום וכו'.

4. **הראי"ה קוק, מוסר אביך, דבקות, ע' עא-**

א. מלמדת היא לנו החכמה האלהית את המדות, את הספירות האלהיות, כדי לדעת שבמדותיו של הקב"ה אנו צריכים להתדבק.

ב. אם אין אנו מכירים שכל עיקר הצורך לתלמודם של **השמות.. המדות.. הספירות**, הוא כדי שנדע **שאנו** צריכים להתדבק במדותיו של מקום, ושאנו **יכולים** להתדבק בהן, ושאין אנו יכולים להתדבק בגבורה של מעלה בלא השאיפה למדותיו.

5. **רמב"ם, מורה נבוכים, חלק א, פנ"ד-** כי תכלית מעלת האדם - ההדמות בו ית' כפי היכולת - כלומר, שנדמה פעולותינו בפעולותיו - כמו שבארו בפרוש "קדושים תהיו", אמרו, "מה הוא חנון, אף אתה היה חנון; מה הוא רחום, אף אתה היה רחום". והכוונה כולה - כי התארים המיוחדים לו ית' הם תארי פעולותיו, לא שהוא ית' בעל איכות.

6. **הראי"ה קוק, מוסר אביך, מעין הקדמה, עמ' יט-כ**
כל זמן שלא ילמד לעצמו שתתברר לו מעלת נשמת האדם **ומעלת ישראל** (ז) ומעלת **הארץ הקדושה** (ח) וההשתוקקות הראויה לכל איש ישראל לבנין המקדש וגדולת ישראל והתרוממותם בעולם, כמעט שאי-אפשר לטעום טעם עבודה. שהרי כיון שחז"ל אמרו (ט) על פסוק "ולעבדו בכל לבבכם": "עבודה בלב זו תפלה", אם כן התפלה היא בחינת העבודה... והנה התפלה היא **בדיקה גדולה** לאדם אם הוא מטהר נפשו באמת כרצון יוצרו ית' ואם הוא קרוב לעשות **רצונו כרצון קונו**... בהתפללו בשבח "עלינו

לשבח" ... שיתוקן עולם במלכות שדי והאלילים יכרתו והרשעים יפנו אליו יתברך, כי
מה יזיקו האלילים לאשר עיניו ולבו למלאות כרסו מעדנים...

7. **ריה"ל, ספר הכוזרי, ג, ה-** שלש עתות התפלה שבכל יום- פרי יומו ולילו, כך יהיה לו
יום השבת לפרי השבוע... כשם שהמזון תועלת לגופו...

8. **הראי"ה קוק, עולת ראייה, עניני תפלה, עמ' יג-** התפלה היא לנו, ולעולם כולו, הכרח
גמור, וגם תענוג היותר כשר שבתענוגים.

9. **רבנו בחיי אבן פקודה, חובות הלבבות שער ח - חשבון הנפש פ"ה, ח"ב, עמ' ריד,**
מהד' לב טוב

ומה נשאר מעניני הזרז על החשבון, אשר הוא בענין זכרון הבורא, שלא זרזנו בו? וכפי
זה, אחי, ראוי לך להתנהג **בהרגיל החשבון** עם נפשך בכל שעה ובכל רגע לאל יתברך,
ואל תמנעט בעיניך שום טובה שתעשנה לשמו אפילו במלה או בראיה, כי **המעט ממך רב**
אצלו [פי': "מה שהוא קטן בעיניך, גדול הוא בעיניו"] וכן בענין העברות, והקרוב
שבדמיונים בזה **העתקת השמש** בארץ שעור אמה, תעתק בגלגל מילין הרבה, וכן
העתקת הצל באצטרולב.